

گیاهان دارویی و اهمیت آنها در اقتصاد مقاومتی

جلال یآوری

دانشجوی کارشناسی ارشد ترویج و آموزش کشاورزی پایدار، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران.

Email: Jalal.yavari@gmail.com

چکیده

اقتصاد مقاومتی مفهومی جدید است، که در شرایط نامساعد سیاسی و اقتصادی کاربرد پیدا می کند. در ناملازمات سیاسی و وجود فشارها و بحرانها و تحریم های ناشی از آن، با مفاهیمی چون اقتصاد مقاومت و قدرت اقتصادی مواجه می شویم که در ادبیات اقتصادی بی شمار با این مفاهیم برخورد کرده ایم، اما مفهومی جدید با عنوان اقتصاد مقاومتی که توسط رهبر معظم انقلاب اسلامی مطرح شد از سال ۱۳۹۲ در دستور کار سران کشور قرار گرفت، مفهومی که به طور ویژه با کارآفرینی ارتباط دارد و باتوجه به فشار اقتصادی دشمنان و آمادگی کشورمان برای جهش در تولید و اقتصاد، از اهمیت ویژه ای برخوردار است. در ابعاد و موضوعات مختلف می توان اقتصاد مقاومتی را پیاده کرد، یکی از این موضوعات توجه به کشت و فرآوری گیاهان دارویی در کشور می باشد. اهمیت و توجه به این موضوع می تواند سبب کارآفرینی در کشور و ایجاد رونق اقتصادی در آن گردد. از این رو در مقاله ی پیش رو سعی گردیده با معرفی اجمالی و مروری بر مقالات و مطالب علمی در زمینه ی گیاهان دارویی و اهمیت آنها در اقتصاد مقاومتی، بیش از پیش اهمیت این موضوع مشخص شود.

واژه های کلیدی: اقتصاد مقاومتی، گیاهان دارویی، کارآفرینی

مقدمه

گیاه دارویی یا Medicinal Plant به گیاهی که به طور مستقیم یا غیر مستقیم تمام یا اجزایی از آن به صورت تازه یا خشک شده و یا مواد موثره استخراجی از آن به منظور اثرات بهداشتی، پیشگیری و درمانی در بدن انسان، حیوانات و دیگر گیاهان به کار می رود، گفته می شود. گیاهان دارویی به طور گسترده ای در جوامع غیر صنعتی و کشورهای در حال توسعه مانند آفریقا، آسیا و آمریکای جنوبی مورد استفاده قرار می گیرند، عمدتاً به این دلیل که، تصور می شود بسیار مؤثر بوده و ارزان تر از داروهای مدرن می باشد و به راحتی در دسترس هستند (5).

دلایل متعددی مانند پیشینه ی استفاده از گیاهان دارویی، افزایش تقاضای جهانی درخصوص استفاده از این گیاهان در درمان بیماری ها به دلیل تغییر نگرش مردم نسبت به داروهای شیمیایی، نیاز مبرم صنایع داروسازی به مواد اولیه، عوارض جانبی و ناخواسته ناشی از مصرف داروهای شیمیایی و ناتوانی در تولید پاره ای از داروهای حیاتی به شکل شیمیایی و همچنین اهمیت روز افزون مواد موثره ی گیاهان دارویی در صنایع غذایی، آرایشی و بهداشتی سبب شده که توجه و پژوهش پیرامون این دسته از گیاهان در زمینه های گوناگون از جمله تولید و مصرف تشدید شود. خوشبختانه در سال های اخیر تلاش های فراوانی برای شناخت همه جانبه ی گیاهان دارویی از نظر تنوع و پراکنش گیاهان در ایران، شرایط بوم شناسی، استفاده های دارویی، استخراج و شناسایی مواد موثره، کشت و اهلی کردن، اصلاح گونه های مهم، بررسی شیوه های نوین در افزایش عملکرد مواد موثره و مطالعه اثرات دارویی آن ها انجام شده و نتایج جالب توجهی نیز به دست آمده است (3).

در سال های اخیر سطح زیر کشت گیاهان دارویی در ایران افزایش یافته است و طبق آمار رسمی وزارت کشاورزی، به بیش از ۶۰ هزار هکتار و حدود ۴۰ هزار تن محصول گیاه دارویی صادراتی در سال ۲۰۰۴-۲۰۰۵ رسیده است و به گفته مدیر مرکز تحقیقات جهاد کشاورزی، بیشترین خریداران گیاهان ایران، کشورهای هند، ایتالیا، پاکستان، آلمان و ترکیه هستند که از این میان آلمان پس از انجام فرآیند بر گیاهان دارویی آنها را به کشورهایی مانند فرانسه، سوئیس و آمریکا صادر می کند و از سوی دیگر کشورهایی مانند پاکستان، هند و چین امکانات خشک کردن و فرآوری گیاهان دارویی ایران را مطابق با استانداردهای جهانی دارند، پس از انجام این فرایند، محصول را به کشورهای عربی و اروپایی صادر می کند (۱).

مواد و روش ها

در مقاله ی پیش رو که به روش مروری و با استفاده از مروری بر مقالات و مطالب علمی در زمینه ی گیاهان دارویی و اهمیت و کاربرد آنها در زندگی بشری و آشنایی با مفهوم اقتصاد مقاومتی نگاشته شده است، سعی گردیده بیش از پیش اهمیت گیاهان دارویی و نقش آنها در اقتصاد مقاومتی مشخص گردد.

از این رو سعی شد با جستجو در اینترنت و استفاده از کتب مختلف در زمینه گیاهان دارویی، مطالب علمی و مقالات متعددی در زمینه گیاهان دارویی جمع آوری گردد، سپس با توجه به عنوان مقاله، ارتباط موضوعی بین مقالات گردآوری شده و مطالب علمی جمع آوری شده با اقتصاد مقاومتی، جمع بندی گردید و به صورت مقاله ی پیش رو ارائه شد.

نتایج و تحلیل

سرزمین ایران کشوری ممتاز و با رتبه بالا از نظر غنای گیاهی و تنوع زیستی و دارای ۱۱ اقلیم از ۱۳ اقلیم شناخته شده جهانی است. براساس نظر گیاه شناسان و پژوهشگران، تعداد گونه های گیاهی ایران در حدود ۸۰۰۰ گونه است که از نظر تنوع گونه ای حداقل دو برابر قاره اروپاست. تحقیقات نشان داده است که بیش از ۲۳۰۰ گونه از گیاهان کشور دارای خواص دارویی، عطری، ادویه ای و آرایشی - بهداشتی هستند. به علاوه ۱۷۲۸ گونه از این گیاهان به عنوان گیاهان بومی ایران می باشند، منحصرأ در سرزمین ایران رویش کرده و به عنوان یک ظرفیت انحصاری در کشور محسوب می شوند. حجم تجارت جهانی گیاهان دارویی از ۶۰ میلیارد دلار در سال ۱۹۹۶ به ۱۰۰ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۰ افزایش یافته است و بر اساس پیش بینی بانک جهانی در سال ۲۰۵۰ گردش مالی و تجارت جهانی متمرکز و مبتنی بر گیاهان دارویی و داروهای گیاهی به حدود ۵۰۰۰ میلیارد دلار خواهد رسید (4).

اهمیت و جایگاه و نقش ویژه و رو به تزاید گیاهان دارویی در مدیریت پایدار بالاخص در ابعاد کلان توسعه اقتصادی، زیست محیطی، بهداشتی، خودکفایی دارویی، اشتغال، امنیت غذایی و ذخایر ژنتیکی در عرصه ملی و جهانی به حدی است که می توان امروزه روند تعمیق و احیاء و نقش آن را به ویژه در تامین دارو به عنوان یکی از شاخص های توسعه در کشور مد نظر قرار داد. تأمین ۲۵ تا ۷۵ درصد داروهای مصرفی تعدادی از کشورهای توسعه یافته از ۷۰ تا ۱۲۰ هزار نوع مختلف از گیاهان دارویی، مصرف و صادرات یک صد میلیارد دلار دارو در جهان که در ۲۰ سال آتی دو برابر خواهد شد شهادی بر این موارد است (۲).

در شرایط نامساعد سیاسی و اقتصادی در کشور، کشت گیاهان دارویی و توجه به صنایع تبدیلی و فرآوری این گیاهان می تواند، سبب ایجاد اشتغال و کارآفرینی در کشور و به تبع آن باعث رونق اقتصادی و رسیدن به اقتصادمقاومتی گردد.

نتیجه گیری

گیاهان دارویی با کاربردهای بی شماری که در صنایع غذایی، صنایع کشاورزی، بهداشت و درمان دارند می توانند موقعیت مهم و قابل اطمینانی برای سرمایه گذاری و فعالیتهای اقتصادی باشند و باتوجه به شرایط آب و هوایی کشور و قابلیت کشت گیاهان دارویی در ایران و توان علمی و نیروی انسانی موردنیاز در کشور، با برنامه ریزی و مدیریت صحیح در زمینه ی کشت و فرآوری گیاهان دارویی، می توان علاوه بر تأمین نیازهای داخلی و جلوگیری از خروج ارز از کشور برای تأمین این نیازها، سبب ارزآوری برای کشور از طریق صادرات شد.

پیشنهاد می گردد، برای رسیدن به اقتصاد مقاومتی از طریق کشت گیاهان دارویی و فرآوری این گیاهان، دولت با اعمال مدیریت صحیح و کارآمد از طریق برگزاری دوره های آموزشی-ترویجی و حمایت های یارانه ای، جهت ترغیب کشاورزان به کشت گیاهان دارویی اقدام نماید و تسهیلات ویژه ای برای کشت این گیاهان در نظر بگیرد و از طرفی با خرید تضمینی این محصولات از کشاورزان، بیش از پیش سبب رونق کشت این گیاهان در کشور شود و از سوی دیگر با حمایت از شرکتهای دانش بنیان به منظور گسترش و ارتقاء صنایع تبدیلی و فرآوری گیاهان دارویی اقدام کند تا مانع از خام فروشی این گیاهان شود و به تبع آن باعث ارزآوری و سود بیشتر برای کشور گردد و با دادن تسهیلات ویژه، سبب ایجاد واحدهای مختلف تبدیلی و فرآوری گیاهان دارویی در کشور شود. همچنین نیروی انسانی جوان و تحصیل کرده در ایران و شرایط آب و هوایی و قابلیت کشت گیاهان دارویی در کشور و وجود بازارهای داخلی و خارجی برای خرید و فروش گیاهان دارویی و فرآورده های آنها در سراسر دنیا، فرصت مناسبی برای ایجاد اشتغال و کارآفرینی از طریق کشت و فرآوری گیاهان دارویی در کشور فراهم می کند، که این امر خود سبب رونق اقتصادی و اقتصاد مقاومتی در شرایط نامساعد سیاسی و اقتصادی در کشور می شود.

منابع

- ۱- خانوی، م.، حاجی آخوندی، ع.، امین، غ.ر.، شمس اردکانی، م.ر.، (۱۳۸۹)، نگرشی بر جاذبه های گیاهان دارویی در ایران و جهان، طب سنتی اسلام و ایران، شماره ۱، ص ۵۸-۵۵.
- ۲- قوام، م.، (۱۳۹۵)، بررسی چگونگی ارزیابی گیاهان دارویی از نظر وجود و میزان مواد موثره، اولین همایش ملی گیاهان دارویی معطر و ادویه ای، گنبدکاووس.

3- www.areeo.ac.ir

4- https://sccr.ir/Files/18125.pdf

5-Awuchi, C.G., (2019), Medicinal Plants: the Medical, Food, and Nutritional Biochemistry and Uses, International Journal of Advanced Academic Research, Issue 11, pp220-241.